

Chaam, Breda. Het uiterste Westen van de provincie schijnt nog niet bereikt te zijn.

Gelderland. De Achterhoek en de Graafschap zijn thans geheel door de soort bevolkt. Nieuwe vindplaatsen zijn hier Kotten, het Korenburgerveen, Hoog Keppel, Vorden en Warnsveld.

Nieuwe vindplaatsen in de Lijmers en omgeving zijn Babberich en de Bijvank, het bekende prachtige oude bos aan de Duitse grens bij het dorpje Beek (bij Didam).

Op de grens van Limburg, op de Sint Jansberg bij de Plasmolen (de berg ligt precies op Gelders gebied) was de vlinder eveneens gewoon.

Ook de Veluwe schijnt vrijwel geheel tot het areaal van *levana* te behoren. Bij Wageningen was het Landkaartje weer zeer algemeen, al schijnt de vliegplaats er vrij beperkt te zijn. Nieuwe vindplaatsen zijn hier: Velp, Doorwerth, Bennekom, Twello (in het Bruggenbos) en Leuvenum.

Utrecht. In 1947 werd de vlinder voor het eerst in deze provincie opgemerkt. Op de Grebbeberg, dus pal aan de Gelderse grens, vloog hij zowel in het voorjaar als in de zomer. Bij de buurtschap Achterberg (bij Rhenen) werd in Juni een nest rupsen gevonden, terwijl 27 Juli te Soest een tamelijk afgevlogen vlinder werd gezien.

Het is waarschijnlijk dus slechts een kwestie van tijd, dat we de soort ook in het Gooi zullen ontmoeten. Uit het Noorden van het land heb ik nog steeds geen volkomen betrouwbare berichten.

De warme zomer heeft het mogelijk gemaakt, dat zich een sterke derde generatie ontwikkelde, in uiterlijk volkomen gelijk aan de normale donkere zomervlucht. De in 1947 waargenomen vliegtijden zijn de volgende:

eerste generatie van eind April tot eind Mei (25-4 tot 24-5),

tweede generatie van begin tot eind Juli (3-7 tot 31-7),

derde generatie van tweede helft van Augustus tot half September (21-8 tot 12-9).

Het spreekt wel vanzelf, dat ik me aanbevolen blijf houden voor verdere waarnemingen, zowel wat betreft het voorkomen op de oude vliegplaatsen als wat opgave van nieuwe vindplaatsen aangaat.

Ik maak van de gelegenheid, die dit speciaal aan hem gewijde nummer biedt, gebruik, om mijn beste wensen uit te spreken voor het welzijn van de nestor der Limburgse entomologen, Rector J. Cremers. Moge vooral zijn opzet om door de stichting van het Natuurhistorisch Museum van Maastricht een centrum der Limburgse natuurstudie te maken, succes hebben, niet in het minst in deze zin, dat de collecties van steeds groter betekenis worden door het toevloeien van materiaal uit het faunistisch zo rijke Nederlandse gewest.

Summary. *Araschnia levana* L. continues to flourish in the Netherlands. It has penetrated into the eastern part of the province of Utrecht now.

TETRIX CEPEROI Bolivar I., een nog weinig bekend Orthopteron (Orthoptera, Tetrigidae)

door
G. WILLEMSE

De verschillende soorten van het geslacht *Tetrix* Latreille¹⁾ die in ons land voorkomen, waren tot voor korten tijd nog maar weinig bekend. In de oudere literatuur werden alleen maar vermeld de soorten *bipunctata* L. en *subulata* L., maar Snellen van Vollenhoven vermoedde in 1859 reeds dat er meerdere soorten in ons land voorkwamen, omdat deze twee volgens hem geen zuivere soorten waren. Hij zelf is verder op deze kwestie niet ingegaan. Voor zover thans bekend herbergt ons land 5 soorten die in twee groepen te verdelen zijn.

De eerste groep is gekenmerkt door het korte halsschild dat niet of nauwelijks reikt voorbij de top van het achterlijf en die de soorten, *bipunctata* L., *vittata* Zett. en *tenuicornis* Sahlb. omvat en de tweede groep, waarbij het halsschild reikt tot ver voorbij de top van het achterlijf en waartoe de soorten *subulata* L. en *ceperoi* Bolivar I. behoren. Deze twee laatste soorten zijn, tot voor korten tijd, met elkaar verwisseld geworden en niet altijd als zodanig herkend. Het verschil tussen deze twee is, ondanks de beschrijvingen en tabellen die hierover zijn gepubliceerd, nog altijd moeilijk aan te geven, omdat er naar het mij voorkomt, overgangen bestaan tussen deze twee soorten. De

verschillen in de literatuur aangegeven, zijn als volgt.

I. De schedel reikt niet of nauwelijks voorbij de lijn die de voorrand der ogen verbindt. Ogen relatief groot, iets uitpuilend, de interoculaire afstand op de schedel zo groot als, of ongeveer zo groot als de lengte-doorsnede van het oog van boven gezien. De schedel van terzijde gezien naar voren iets afhellend, een ronde, stompe hoek vormend met de voorhoofdskiel. Het bovenste deel van de voorhoofdskiel iets concaaf, het middelste deel van deze kiel convex. Middenkiel van het halsschild fijn en iets verheven, van terzijde gezien bijna recht. Zijkielen van het halsschild in de prozona iets gebogen, aangeduid door een verheven, iets knobbelige kiel, het overige deel van de zijkiel scherp en iets verheven.

Schijf van het halsschild concaaf op de hoogte der schouders en eveneens langs de zij-kanten concaaf; bedekt met onregelmatig verspreide knobbeltjes en verhevenheden van verschillende grootte. Voordij kort, breed, bovenrand iets gegolfd. Middendij minder dan 4 maal zo lang als breed; randen duidelijk gegolfd. Achterdij minder dan 2,5 maal zo lang als breed, randen duidelijk gegolfd. Metatarsus van de achtertars met de eerste en tweede pulvillus scherp ingesneden van onderen.

ceperoi Bolivar I.

II. De schedel reikend voorbij de lijn die de voorrand der ogen verbindt, met stomphoekige voorrand. Ogen normaal, niet uitpuilend, de interoculaire afstand op de schedel duidelijk groter dan de lengte-doorsnede van het oog van boven gezien. De schedel van terzijde gezien horizontaal, voorbij de ogen uitsekend, een duidelijke hoek vormend met het bovenste deel van de voorhoofdskiel. Bovenste deel van de voorhoofdskiel (tot op de hoogte van de ocellus) verticaal en iets convex, het onderste deel hiervan is eveneens iets convex. Middenkiel van het halsschild vrij sterk ontwikkeld, verheven in het midden van het voorste deel der middenkiel, het achterste deel echter hiervan is laag en weinig verheven. Zijkielen van het halsschild in de prozona recht, aangeduid door een serie kleine verhevenheden, het overige deel, laag en stomp. Schijf van het halsschild maar

weinig concaaf op de hoogte der schouders, op het overige deel gelijkmatig afhellend aan weerszijde van de middenkiel; gelijkmatig en dicht gegranuleerd. Voordij slank en lang, bovenrand regelmatig gebogen. Middendij ongeveer 5 maal zo lang als breed, randen niet of nauwelijks gegolfd. Achterdij meer dan 2,5 maal zo lang als breed, met de randen recht. Metatarsus van de achtertars met de eerste pulvillus recht ingesneden, de tweede meer stomp.

subulata Linné.

Wanneer men veel exemplaren onderzoekt op deze kenmerken, dan blijkt dat er vele zijn die verschillende van deze kenmerken niet bezitten en overgangen vormen van de ene soort in de andere. Deze kenmerken zijn derhalve variabel en niet zeker te duiden. Het meest constante kenmerk is de schedel, die al of niet voorbij de ogen reikt, al de overige kenmerken, ook de interoculaire afstand en de lengte der dijen zijn variabel. In hoeverre hier van overgangsvormen gesproken moet worden, kan alleen door kweekproeven uitgemaakt worden. In feite hebben wij dus te doen met typische *ceperoi*- en *subulata*-vormen, en met overgangen hiertussen.

De in de literatuur opgegeven vindplaatsen moeten derhalve met een zekere reserve worden aanvaard.

Ik zag in mijn collectie typische *ceperoi*-exemplaren alleen van de volgende vindplaatsen:

Hongarije: Eiland Csepel bij Budapest.

Frankrijk: Toulouse.

Nederland: Eiland Terschelling en Texel, Haamstede, Amsterdam, Kerkrade.

Typische *subulata*-exemplaren in mijn collectie van de volgende vindplaatsen:

Zweden: Vinnekulle (Västergötland).

Frankrijk: Broût Vernet.

Nederland: Heemstede, Hooglands Veen, Heerlerheide, Kerkrade, Eygelshoven.

De overgangsvorm, nog het meest gelijkend op *subulata*, maar verschillend door de kleinere interoculaire afstand en de kortere dijen, vooral van de achterdij, komt in mijn collectie voor van de volgende vindplaatsen:

Italië: Trient, Bolzano.

Frankrijk: Broût Vernet, Haute Savoye.

Duitsland : Berlin.

Tsecho-Slovakye : Bohemen.

Nederland : Nauerna, Hooglands Veen, Leuvenum, Oisterwijk, Herwen, Valkenburg, Colmond, Kerkrade, Eyselshoven, Rimborg.

Van *subulata* werd een vorm beschreven met verkorting van het halsschild, tevens gepaard gaande met verkorting van de achtervleugel, waarbij deze maar reiken tot even voorbij de top van het achterlijf. Deze vorm werd beschreven door Selys Longchamps onder de naam *f. attenuata*, maar een bepaalde vindplaats werd niet aangegeven. Zeer vermoedelijk echter werd het exemplaar in België gevonden. Deze vorm is niet ongewoon en wordt met het type op dezelfde vindplaats gevonden. Van *T. ceperoi* is echter tot nu toe geen kortvleugelige vorm bekend.

Summary: *Tetrix ceperoi* and *subulata* are often difficult to recognize, because there are transitional forms, having features of both species, especially the interocular distance and the length of the femora (hind femora!) varies often. Only by rearing both species it will be possible to solve this problem.

Rectification. An error was made by me by mislabelling some specimen from Java (Bandjoeng) as being collected in Kerkrade (Holland), near the German frontier. These specimens were determined by Günther as *Euparartetix histicus* Stål (an Indo-Australian species) and published in 1941 (Stettin. Ent. Zeit., CII, p. 151). Carpentier in his study on the *Acrydium* sp. of Belgium, (Bull. Mus. Royal Hist. Natur. Belgique, XIX, 1943, no. 49, p. 12), also published this error on the authority of Günther. The locality is an error and has to be rejected.

¹⁾ De naam *Acrydium* Geoffroy (1762) heeft prioriteit boven de naam *Tetrix* Latreille (1802). Er is echter een verzoek gedaan aan de Intern. Comm. on Zoolog. Nomenclature om als uitzondering de naam *Tetrix* te handhaven, omdat deze naam niet dubbelzinnig is, zoals die van *Acrydium*, die ook in de schrijfwijze *Acridium* voor honderden andere soorten onder de Orthoptera is gebruikt en omdat er zeer veel namen zijn afgeleid van *Tetrix* en zijn andere schrijfwijze *Tettix* (Charpentier 1841).

AANVULLINGEN OP DE LIJST DER
NEDERLANDSCHE TRICHOPTERA
(2e supplement op het „Verzeichnis” van 1934)

door
F. C. J. FISCHER

Sinds het verschijnen van mijn „Aanteekeningen over enkele Nederlandsche Trichoptera” (Entom. Ber. IX p. 195-197, 1936), waarvan deel II als supplement op het „Verzeichnis der in den Niederlanden und dem Nachbargebiete vorkommenden Trichoptera” (T. v. Entom. 77 p. 177-201, 1934) beschouwd kan worden, zijn ruim 10 jaar verstreken en hoewel gedurende een gedeelte van deze tijd, tengevolge der verkeersmoeilijkheden tijdens de vijandelijke bezetting, weinig verzameld kon worden, is er toch heel wat materiaal bijeengebracht, dat vermelding verdient.

Afgezien van 7 reeds eerder gepubliceerde nieuwe soorten, zijn er 7 aanwinsten voor onze fauna te vermelden. Bovendien is één soort, die wel reeds in de lijst was opgenomen op grond van gevonden larven, thans ook als imago buitgemaakt. Verder werden van een groot aantal min of meer zeldzame soorten nieuwe vindplaatsen ontdekt.

In de hieronder volgende systematisch gerangschikte lijst der aanvullingen heb ik de nummering van 1934 gehandhaafd en bij de nieuwe species tussen haakjes een nummer, aansluitend aan het laatste van 1934 (153), toegevoegd. Hieruit blijkt, dat wij thans 167 inlandse soorten kennen. Hierbij dient opgemerkt te worden, dat er onder de zeer kleine Hydroptilidae stellig nog een aantal als tot onze fauna behorend ontdekt zal worden. Anderdeels zal er bij een critische bewerking der Nederlandse Trichoptera, die ik mij voorneem eerstdaags aan te vangen, een aantal geschrapt moeten worden. Het definitieve aantal zal wel niet ver van 160 blijven.

1. *Rhyacophila dorsalis* (Curt.): Langs de Geul overal. Dit is de enige soort *Rhyacophila* van de 5 in 1934 genoemde, die ik ooit in Nederland gevangen of in andere collecties gezien heb.
7. *Agapetus fuscipes* Curt.: Plasmolen; Oosterbeek (D.C.G.)!
8. *A. conatus* (Pict.): In 1931 voor het eerst in Nederland als imago gevangen. ³⁾ Na enige vergeefse pogingen in